

ASISTENȚA UNIUNII EUROPENE PENTRU MASS-MEDIA DIN REPUBLICA MOLDOVA ÎN PERIOADA 2022-2024

Artur CORGHENEA,

Universitatea de Stat din Moldova

Donatorii internaționali au susținut constant mass-media independentă din Republica Moldova și organizațiile societății civile din acest domeniu pe parcursul ultimelor câteva decenii. Uniunea Europeană contribuie activ la dezvoltarea jurnalismului, inclusiv în vecinătatea sa și în țările candidate. În ultimii 20 de ani, numărul de instituții media din Republica Moldova a crescut destul de mult. Totuși, situația financiară a redacțiilor tot timpul a fost fragilă, pentru că, așa cum afirmă unii cercetători, „în statele sărace, mass-media este săracă”. Recentele evenimente geopolitice majore au arătat clar că sectorul mass-media din Republica Moldova poate fi puternic afectat de crize economice. Pe de altă parte, din cauza crizei de securitate, donatorii au început să privească media nu doar ca fiind esențială pentru sistemul democratic, dar și ca element al paradigmei de securitate, în condițiile în care războiul este purtat nu doar pe teren, ci și în spațiul informațional.

Cuvinte-cheie: donatori, asistență internațională, pluralism, mass-media, război hibrid, grant, securitate informațională, Uniunea Europeană.

EUROPEAN UNION ASSISTANCE FOR MEDIA IN THE REPUBLIC OF MOLDOVA IN THE PERIOD OF 2022-2024

International donors have consistently supported independent media in the Republic of Moldova and civil society organizations in this field over the past few decades. The European Union actively contributes to the development of journalism, including in its neighbourhood and candidate countries. Over the past 20 years, the number of media institutions in the Republic of Moldova has increased considerably. However, the financial situation of the editorial offices has always been fragile, because “in poor states, the media is poor”. Recent major geopolitical events have clearly shown that the media sector in the Republic of Moldova can be strongly affected by economic crises. On the other hand, due to the security crisis, donors have begun to view the media not only as essential for the democratic system, but also as an element of the security paradigm, given that war is waged not only on the ground, but also in the information space.

Keywords: donors, international assistance, pluralism, mass media, hybrid warfare, grant, information security, European Union.

Introducere

Obiectivul acestui articol este de a cuantifica, în măsura în care este posibil, asistența Uniunii Europene pentru mass-media din Republica Moldova în perioada 2022-2024, de a identifica instrumentele prin care UE sprijină dezvoltarea jurnalismului în Moldova, precum și de a trece în revistă proiectele din acest domeniu. Din cauza diversității proiectelor Uniunii Europene și a nivelurilor la care este coordonat ajutorul pentru mass-media, informațiile despre granturi și alte forme de asistență sunt culese de pe site-urile UE, din rapoartele și anunțurile implementatorilor. Unele dintre ele conțin numărul și numele beneficiarilor, în timp ce altele, pentru a-i proteja, nu fac referire la aceste date. Respectiv, chiar dacă nu vom afla exact câte instituții mass-media din Republica Moldova au primit asistență de la Uniunea Europeană în perioada respectivă, vom încerca să înțelegem impactul sprijinului pentru tot sectorul.

Totodată, ne propunem să înțelegem logica alocării resurselor, scopul urmărit de donator și rezultatele pe care le-a obținut. Pentru aceasta, am recurs la realizarea unui studiu de caz: am analizat documentele unuia dintre beneficiari și am discutat cu reprezentanții instituției, ca să aflăm în ce măsură a avut nevoie de asistență (în condițiile specifice analizate în acest articol) și cum s-a schimbat situația după intervenția donatorului.

Subiectul asistenței internaționale pentru mass-media nu a fost cercetat destul de aprofundat, respectiv nu există o bază teoretică recentă care să sprijine analiza. Din acest motiv, sunt examinate în principal documente de politici, statistici și articole, inclusiv științifice.

Context

Anul 2022 este marcat de agresiunea nejustificată a Rusiei împotriva Ucrainei. Războiul, care are consecințe devastatoare asupra țării vecine, a afectat toată lumea și în mod deosebit regiunea în care ne aflăm. Este vorba despre criza refugiaților, în primul rând, și de o serie de alte crize – cum ar fi cea energetică și economică. Mass-media din Republica Moldova a resimțit în special criza economică, din cauza reducerii drastice a pieței de publicitate. Veniturile redacțiilor s-au micșorat brusc, oprind complet dezvoltarea și afectând grav bugetele pentru funcționare, inclusiv salarii. Un raport al Consiliului Concurenței pentru anul 2022 indică o reducere a pieței de publicitate din Republica Moldova cu aproximativ 120 de milioane de lei sau 18%, de la 660 de milioane în 2021 la 541 de milioane în 2022. Dacă excludem publicitatea stradală și cea interioară, ca să păstrăm doar TV, radio, ziare și reviste precum și reclame online, adică cea care se referă la instituții de presă, scăderea este de 113 milioane de lei sau 20%, de la 559 de milioane la 446 de milioane de lei [16].

În 2023 piața de publicitate a continuat să scadă. Pe lângă publicitate, mass-media din Republica Moldova obține venituri de la donatori internaționali, interesați de promovarea drepturilor omului și democratizare. Din cauza reducerii pieței de publicitate, contribuția donatorilor a devenit extrem de importantă. Totodată, importanța mass-mediei pentru donatori a crescut, având în vedere „*misiunea supremă a jurnalismului - cea de informare*” [5, p. 211], dar și noul context geopolitic și ofensiva Rusiei nu doar pe câmpul de luptă din Ucraina, ci și în spațiul informațional din regiune.

Mass-media are un rol crucial în combaterea amenințărilor hibride și, în primul rând, a dezinformării. Conform autorilor lucrării „*Jurnalism, ‘fake news’ & dezinformare: manual pentru educația media și învățământul jurnalistic*”, presa contribuie la reziliența informațională prin menținerea standardelor profesionale de verificare a informațiilor, prin investigații și deconspirarea manipulărilor, precum și prin eforturi de alfabetizare media – să distingă informațiile de zvonuri și propagandă or, cum au spus autorii, „*este evident că avem nevoie de un jurnalism puternic și etic, ca o alternativă, un antidot pentru fenomenul de contaminare a mediului informațional, care duce, iminent, la un efect de devalorizare a știrilor*” [12, p. 9]. Astfel, donatorii internaționali, inclusiv Uniunea Europeană, privesc jurnalismul atât ca stâlp al democrației și promotor al principiilor democratice, cât și ca partener în luptă cu dezinformarea.

În contextul prezentului articol, vom vorbi despre asistența mass-media așa cum este definită în „*Mapping media assistance*”, care include, printre altele, instruire în jurnalism, instruire în marketing și administrare a afacerilor, asistență materială, inclusiv pentru achiziționarea echipamentelor, instruire pentru prevenirea conflictelor și reflectarea subiectelor pe teme sensibile, asistență pentru încorporarea noilor tehnologii și a prezenței online [15, pp. 2-4].

În anul 2022, cei mai importanți donatori internaționali care susțineau mass-media din Republica Moldova erau Uniunea Europeană și statele membre, dar și SUA, Marea Britanie, Japonia, precum și organizații precum Banca Mondială. La o conferință organizată la Paris în noiembrie 2022, reprezentanții acestor state și organizații au convenit să acorde Republicii Moldova asistență suplimentară în valoare de 130 de milioane de euro. Sprijinul este destinat pentru diverse sectoare, dar este menționată și reziliența informațională [13].

Proiecte și programe UE de asistență pentru mass-media

Uniunea Europeană își canalizează asistența pentru Republica Moldova, inclusiv pentru mass-media, prin câteva facilități, precum Instrumentul de Vecinătate, Dezvoltare și Cooperare Internațională (NDICI), propus în 2020 și aprobat în 2021. Scopul este general, ca să acopere un spectru larg de domenii, dar se referă inclusiv la consolidarea statului de drept, a democrației și a bunei guvernări.

Din NDICI făcea parte, de exemplu, în perioada abordată în acest articol, programul regional *EU4Independent Media*, care avea drept scop susținerea jurnalismului independent și capacitatea redacțiilor.

În descrierea publică a proiectului este indicat că *EU4Independent Media* a fost activ între 3 ianuarie 2022 și 2 mai 2025 în șase țări ale Parteneriatului Estic: Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Republica Moldova și Ucraina. În valoare totală de aproape 8 milioane de euro pentru toate țările respective, inițiativa își propunea să ajute la îmbunătățirea ofertei de conținut de calitate (bazat pe fapte) și la sustenabilitatea financiară a mass-mediei comerciale independente [11]. Proiectul a fost implementat de un consorțiu format din *World Association of News Publishers* (WAN-IFRA) și *The European Journalism Centre*, condus de compania *DT Global*. Printre activitățile specifice, poate fi identificat un concurs de granturi în valoare de 100 000 de euro per proiect pentru jurnalism de investigație, desfășurat în 2023 [10]. De asemenea, în 2023 a fost anunțat un apel de granturi mici, de 5000 de euro, pentru producția de conținut media și susținerea mass-mediei [9]. Un raport final, care să conțină numărul de beneficiari pe țări nu a fost publicat deocamdată.

Acest program este menționat în răspunsul Înalțului Reprezentant pentru Politică Externă și de Securitate, Josep Borrell, vicepreședinte al Comisiei Europene, la interpelarea din 2022 a parlamentului european Eugen Tomac, privind susținerea de către UE a mass-mediei din Republica Moldova, în contextul intensificării propagandei ruse după declanșarea războiului de agresiune împotriva Ucrainei [4].

Josep Borrell arăta că la momentul respectiv UE sprijinea sau urma să ofere susținere pentru mass-media din Republica Moldova prin intermediul a trei proiecte, pe lângă *EU4Independent Media*.

Unul dintre ele, intitulat „*Comunicare strategică și suport pentru mass-media în Republica Moldova*”, în valoare de 5 milioane de euro, și desfășurat între 1 septembrie 2019 și 31 august 2023 (inițial 31 decembrie 2022, dar extins), viza comunicarea strategică despre UE și asistența UE oferită Republicii Moldova, administrarea centrului de informare al UE din Chișinău și a rețelei de centre de informare ale UE și a eurocluburilor din țară, precum și asistență pentru mass-media și alfabetizare media [6]. Proiectul a fost implementat de compania belgiană *CommWithUs*, specializată în campanii de conștientizare și strategii. Nu există date publice privind partea alocată susținerii mass-mediei și cea alocată centrelor de informare.

Un alt proiect, în valoare de circa 1 milion de euro, finanțat prin Instrumentul European de Vecinătate (*European Neighbourhood Instrument* - ENI, ulterior transformat în NDICI), a fost prevăzut să susțină mass-media locală și inițiativele noi de creare de conținut din Republica Moldova, în perioada 1 martie 2022 – 29 februarie 2024. Organizația *SlovakAid*, care a implementat proiectul, își propunea „să susțină crearea unui mediu favorabil pentru ca instituțiile de presă locale să-și poată întări capacitățile, independența, profesionalismul și să devină auto-suficiente pentru a produce conținut jurnalistic de înaltă calitate, bazat pe fapte, echilibrat și de încredere” [8]. Ulterior *SlovakAid* a raportat că la proiect au participat 15 instituții de presă, fiind implicați 24 de mentori locali și 21 de experți internaționali.

Borrell face referire, de asemenea, la o măsură excepțională de asistență pentru Republica Moldova, în valoare de 8 milioane de euro, „pentru a consolida rezistența Republicii Moldova la situația de criză rezultată din războiul de agresiune rusesc împotriva Ucrainei”. Măsura despre care vorbește Înalțul Reprezentant al UE apare de asemenea într-un comunicat al Instrumentului pentru Politică Externă (*Foreign Policy Instrument* - pus de Comisia Europeană la dispoziția Serviciului European de Acțiune Externă, pentru a răspunde provocărilor urgente) din mai 2022. Potrivit documentului, măsura excepțională are în total trei componente [14].

Prima este asigurarea securității spațiului informațional prin consolidarea infrastructurii de securitate cibernetică. A doua componentă se referă la rezistența în fața dezinformării prin susținerea presei independente, asistență pentru Consiliul Audiovizualului pentru îmbunătățirea capacității de monitorizare a posturilor de televiziune și radio, precum și prin încurajarea unor răspunsuri directe la dezinformare. A treia componentă vizează sprijinul acordat autorităților pentru a găzdui refugiații din Ucraina, cu accent special pe consolidarea rezilienței comunităților-gazdă și a autorităților relevante pentru a atenua deteriorarea accesului la serviciile de bază legată de fluxul de refugiați.

Pe site-ul eu4moldova.eu este publicat un proiect din 2022: „*Susținerea Presei Independente și a Rezilienței Informaționale*”, implementat de Internews Moldova, care acoperă a doua componentă a măsurii finanțate de Instrumentul pentru Politică Externă [19]. Rapoartele publice disponibile nu indică separat valoarea finanțării pentru mass-media, dar un apel de granturi publicat de Internews în august 2022 indică nouă granturi în valoare maximă de 27 600 de euro fiecare, ceea ce ar însemna circa 250 de mii de euro [18].

Pe lângă proiectele enumerate de Josep Borrell în răspunsul parlamentarilor europeni, în perioada de după începerea agresiunii militare ruse împotriva Ucrainei, exista un program regional pentru media, activ în cinci state din Parteneriatul Estic - Georgia, Republica Moldova, Ucraina, Armenia, Azerbaidjan. Intitulat „*Resilient Civil Society and Media respond to Ukraine war*”, acesta a avut o valoare de 9,6 milioane de euro pentru toate statele vizate și a fost implementat de un consorțiu format din organizațiile *People in Need*, *Prague Civil Society Centre* și *Netherlands Helsinki Committee* [17]. În descrierea proiectului se arată că scopul este de a susține organizațiile societății civile și mass-media să activeze în noile condiții create de războiul declanșat de Rusia în Ucraina, să reflecte subiecte legate de nevoile celor afectați de agresiune, să aloce granturi și sprijin psihosocial și pentru sănătatea mintală. De asemenea, este prevăzută susținere pentru apărătorii drepturilor omului și jurnaliști independenți aflați în exil. Documentele accesibile public nu conțin date privind fondurile alocate separat pentru fiecare țară.

European Endowment for Democracy (EED), o organizație independentă de asistență financiară nerambursabilă, creată de Uniunea Europeană și statele membre în 2013, a fost de asemenea activă în Republica Moldova în perioada vizată. Conform rapoartelor de activitate din 2022, 2023 și 2024, EED a oferit granturi unor instituții media din Moldova, inclusiv pentru inițiative de combatere a dezinformării [1, 2, 3]. Documentele publicate de EED nu specifică volumele și numărul exact al beneficiarilor din Moldova.

Studiu de caz

Una din redacțiile locale din Republica Moldova care a beneficiat în perioada 2022-2024 de susținerea UE prin intermediul a trei proiecte *EU4Independent Media*, „*Comunicare strategică și suport pentru mass-media în Republica Moldova*” și *European Endowment for Democracy*, afirmă că datorită sprijinului donatorilor a reușit nu doar să supraviețuiască, dar și să-și amelioreze capacitățile. Nu vom folosi numele instituției și ale persoanelor cu care am discutat, pentru a evita stigmatizarea de către actorii politici. Mass-media locală din Republica Moldova este în general defavorizată în raport cu mass-media națională din cauza decalajului dintre fluxurile financiare din Chișinău și centrele raionale. Din acest motiv, în regiuni există mult mai puțină publicitate care poate fi atrasă de către mass-media. În 2022, când piața de publicitate din Republica Moldova a scăzut brusc, redacțiile locale au avut de suferit cel mai mult.

Reprezentanții instituției media participante la acest studiu de caz afirmă că proiectele finanțate de Uniunea Europeană care au susținut organizația respectivă au avut două obiective. În primul rând, să compenseze cel puțin parțial golul lăsat de retragerea agenților economici care plasau publicitate până atunci, ca mass-media să supraviețuiască. În al doilea rând, să ofere instituției instrumentele necesare ca să-și diversifice sursele de venituri.

În anul 2022, instituția avea un buget total de 0,7 milioane de lei pe an. Un an mai târziu, în 2023, bugetul a crescut până la 1,7 milioane de lei, dintre care aproape 74% erau granturi de la diferiți donatori, inclusiv Uniunea Europeană. Pe lângă granturi, donatorii au oferit organizației respective instruire și expertiză pentru modernizare, creare a unui plan de monetizare, inclusiv a prezenței online. Administratorii companiei au apreciat în mod deosebit ajutorul pentru crearea unui așa-numit „media kit” – un dosar de prezentare a instituției media pentru companiile care plasează publicitate, care cuprinde date privind grila de programe, audiența, prețul publicității, descrierea postului etc. Chiar dacă nu-și permite un departament de publicitate, compania este mult mai bine pregătită să discute cu agențiile și agenții economici pentru a atrage publicitate.

Instituția mai afirmă că după o ușoară revenire a pieței de publicitate a reușit să majoreze cu cel puțin 10% numărul contractelor de publicitate. În 2025, cota granturilor în bugetul organizației constituia 58%, restul fiind acoperite de publicitate și alte servicii prestate (transmisiuni, producție etc.).

Concluzii

Rolul jucat de partenerii internaționali în soarta sectorului media a fost evidențiat de crizele care au afectat Republica Moldova după ce Rusia a invadat Ucraina în 2022. Completând cu asistență financiară vidul lăsat de contracția pieței de publicitate, donatorii au ajutat mass-media să producă în continuare conținut și să informeze audiența. Finanțarea a subliniat faptul că sectorul media este perceput în primul rând ca un bun public, iar sprijinul este strâns legat de protejarea valorilor democratice.

O altă concluzie este că în condiții de criză granturile au rol de stabilizator economic. Instituțiile media care se confruntă cu reducerea veniturilor din publicitate renunță în primul rând la investiții în echipamente și la dezvoltarea de programe noi, dar trebuie să achite salariile angajaților și să plătească facturile. Instabilitatea financiară poate afecta independența editorială a redacțiilor și pluralismul mass-media. Asistența completează golurile lăsate de contractarea pieței de publicitate și ajută media să supraviețuiască.

Obiectivul pe termen lung al donatorilor este, totuși, sustenabilitatea. Din acest motiv, inclusiv în perioade de criză, partenerii internaționali oferă mass-mediei resurse și expertiză pentru dezvoltarea modelului de afaceri și a managementului, astfel încât redacțiile să folosească toate canalele pe care le au la dispoziție pentru a-și diversifica sursele de venituri, să devină auto-suficiente și chiar să fie pregătite să înfrunte mai ușor alte eventuale crize.

O a patra concluzie este că atunci când spațiul informațional devine câmp de luptă, iar democrațiile sunt amenințate de războaie hibride, purtate pe dimensiuni virtuale și ținând mințile oamenilor, lista de roluri ce revin mass-mediei este completată cu cel de element al paradigmei de securitate. Jurnaliștii reflectă continuu evenimentele locale și internaționale, verifică faptele, analizează informațiile și realizează investigații – lucruri esențiale pentru păstrarea unui spațiu informațional nealterat de dezinformare. Respectiv, scopul susținerii mass-mediei de către partenerii internaționali depășește dimensiunea democratică și se înscrie în logica asigurării securității și stabilității.

Bibliografie:

1. *Annual Report 2022*. European Endowment for Democracy, 2023. Disponibil: https://democracyendowment.eu/annualreport2022/images/EED_AR2022.pdf (Accesat: 09.01.2026)
2. *Annual Report 2024*. European Endowment for Democracy, 2025 [online]. Disponibil: https://democracyendowment.eu/annualreport2024/EED_AR2024.pdf (Accesat: 09.01.2026)
3. *Answer given by High Representative/Vice-President Borrell i Fontelles on behalf of the European Commission*. European Parliament, 18.07.2022 [online]. Disponibil: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/questions/reponses_qe/2022/001563/P9_RE\(2022\)001563_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/questions/reponses_qe/2022/001563/P9_RE(2022)001563_EN.pdf) (Accesat: 12.01.2026)
4. BULICANU, V. *Jurnalismul astăzi: între activitatea de informare și cea de promoting*. În: *Intertext*, 2017, Nr. 3-4 (43/44), pp. 211-215. ISSN 1857-3711.
5. Comunicare strategică și suport pentru mass-media în Republica Moldova. EU4Moldova.eu, 2023 [online]. Disponibil: <https://eu4moldova.eu/projects/eu-project-page/?id=476> (Accesat: 14.01.2026)
6. DOBEK-OSTROWSKA, B. 25 years after communism: four models of media and politics in Central and Eastern Europe. In: *Studies in Communication and Politics*. 2015; 4:4. ISBN 978-3-631-64921.
7. *Dokumenty pre projekty delegovanej spolupráce - Description of Action (EU Support for Local Media Outlets in the Republic of Moldova)*. SlovakAID, 2023 [online]. Disponibil: <https://slovakaid.sk/projektova-dokumentacia/dokumenty-pre-projekty-delegovanej-spolupace/> (Accesat: 17.01.2026)
8. *EU4 Independent Media Content Production Support*. Global Forum for Media Support, 2023 [online]. Disponibil: <https://gfmf.info/fundings/eu4-independent-media-content-production-support/> (Accesat: 09.01.2026)
9. *EU4 Independent Media to support production of investigative journalism in Eastern partner countries – up to €100,000 per project*. Delegația Uniunii Europene în Republica Moldova, 28.06.2023 [online]. Disponibil: <https://www.eeas.europa.eu/delegations/moldova/eu4-independent-media-support-production-investigative-journalism-eastern-partner-countries-%E2%80%93-en?s=223> (Accesat: 14.01.2026)
10. *EU4Independent Media. Project description*. EU Neighbours East, 2025 [online]. Disponibil: <https://euneighbourseast.eu/projects/eu-project-page/?id=1736> (Accesat: 12.01.2026)
11. IRETON, C., POSETTI, J. *Jurnalism, 'Fake News' & Dezinformare: Manual pentru educația de media și învățământul jurnalistic*. UNESCO Publishing; 2021. ISBN: 978-92-3-000134-6.
12. LOUIS, L. *Conferința donatorilor: Moldova poate deveni stat model*. Deutsche Welle, 22.11.2022 [online]. Disponibil: <https://www.dw.com/ro/conferin%C8%9Ba-donatorilor-moldova-poate-deveni-stat-model/a-63834487> (Accesat: 17.01.2026)
13. *New support to the Republic of Moldova on cyber-security, addressing disinformation and social cohesion*. Service of Foreign Policy Instruments, 02.05.2022 [online]. Disponibil: https://fpi.ec.europa.eu/news/new-support-republic-moldova-cyber-security-addressing-disinformation-and-social-cohesion-2022-05-02_en (Accesat: 10.01.2026)

14. PRICE, M. *Mapping media assistance*. The Programme in Comparative Media Law & Policy, Centre for Socio-Legal Studies, University of Oxford. 2002, Feb 1 (62) [online]. Disponibil: <https://repository.upenn.edu/server/api/core/bitstreams/8e909f00-2f0a-4f18-8a12-77360a802eb7/content> (Accesat: 02.01.2026)
15. *Raport privind activitatea Consiliului Concurenței în anul 2022*. Consiliul Concurenței, 23.05.2023 [online]. Disponibil: <https://www.competition.md/wp-content/uploads/2024/06/Raport10d41.pdf> (Accesat: 14.01.2026)
16. *Resilient Civil Society and Media respond to the Ukraine War*. EU4Moldova.eu, 2024 [online]. Disponibil: <https://eu4moldova.eu/projects/eu-project-page/?id=1805> (Accesat: 14.01.2026)
17. *Support fund for independent media in Moldova*. Delegația Uniunii Europene în Republica Moldova, 15.08.2022 [online]. Disponibil: https://www.eeas.europa.eu/delegations/moldova/support-fund-indepentend-media-moldova_en (Accesat: 10.01.2026)
18. *Susținerea Presei Independente și a Rezilienței Informaționale (SIMIR) în Moldova*. EU4Moldova.eu, 2023 [online]. Disponibil: <https://eu4moldova.eu/projects/eu-project-page/?id=1800> (Accesat: 14.01.2026)

Date despre autor:

Artur CORGHENCEA, doctorand, Școala doctorală Științe Sociale, Universitatea de Stat din Moldova.

ORCID: 0009-0007-7826-5649

Email: artureu@yahoo.com

Prezentat: 21.02.2026

Recenzat: 10.03.2026

Acceptat spre publicare: 20.05.2026